

به همت مرکز مطالعات راهبردی خلیج فارس و با حضور رئیس مرکز تحقیقات استراتژیک وزارت خارجه افغانستان، نشست علمی «ایران و افغانستان؛ مسائل فی مابین و چشم انداز پیش رو» در تاریخ هجدهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶ در تالار آمفی تاتر دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه شیراز برگزار شد.

در ابتدای این نشست، دکتر ابراهیم عباسی رئیس دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ضمن خوشامدگویی به مهمانان و حاضرین در جلسه، حضور رئیس مرکز مطالعات استراتژیک وزارت خارجه افغانستان در دانشکده حقوق و علوم سیاسی را توفیقی برای دانشگاه شیراز دانست و اظهار امیدواری کرد که بتوانیم در نتیجه برگزاری چنین نشست هایی، مسائل فی مابین و فرصت ها و چالش های روابط ایران و افغانستان را بطور دقیق تر بررسی کنیم و برای حل آنها تصمیماتی اتخاذ شود.

دکتر عباسی در ادامه افزود با توجه به مشترکات نژادی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بسیاری که بین دو دولت و ملت ایران و افغانستان وجود دارد، در واقع می توان گفت که خطوط مرزی میان این دو کشور بیشتر سیاسی است و ارتباطات بسیار گسترده اجتماعی و فرهنگی بین دو کشور وجود دارد.

وی وجود زبان فارسی به عنوان زبان رسمی در افغانستان را ظرفیت بسیار مهم و توفیق برای ایران دانست.

دکتر عباسی عنوان داشت کشور افغانستان به لحاظ اقتصادی برای ایران بسیار مهم است و روابط تجاری با افغانستان فرصتی برای توسعه مناطق مرزی شرق ایران خواهد بود.

وی افزود به لحاظ امنیتی، مرزهای شرقی هر وقت ناامن بوده این ناامنی مستقیماً به ایران گسترش پیدا کرده و امنیت در افغانستان مستقیماً بر امنیت ایران تأثیر گذار بوده است.

رئیس دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه شیراز، کشور افغانستان را در تاریخ روابط خارجی ایران، جزء بهترین موارد دانست و با اشاره به قرارداد سعدآباد، آن را قراردادی مهم معرفی کرد که علی‌رغم مشکلاتی که داشت، دارای مواد مهم و الحاقیه‌های خوبی به ویژه در حوزه اقتصادی و امنیتی بود.

وی افزود چنانچه امروز بتوانیم قرارداد سعدآباد را بازخوانی و بازنویسی کنیم، این امر کمک بسیاری به توسعه روابط دو کشور و تأمین امنیت در مرزهای ایران خواهد کرد.

دکتر عباسی در پایان بار دیگر به ضرورت برگزاری چنین نشست‌هایی اشاره کرده و عنوان داشت این نشست‌ها می‌تواند نقطه آغازی باشد که دانشجویان در رشته‌های مختلف از جمله حقوق، علوم سیاسی، اقتصاد، تاریخ و همچنین در رشته‌های فنی و مهندسی، با توجه به نیازهای کشورهای همسایه و با استفاده از تحلیل‌های خود، پاسخ‌های مناسبی را در پایان نامه‌های خود برای چنین مواردی بیابند و نتایج حاصله به دستگاه‌های سیاستگذاری و اجرایی منعکس گردد.

در ادامه دکتر احسان یاری رئیس مرکز مطالعات راهبردی خلیج فارس دانشگاه شیراز، به عنوان مدیر جلسه مقدمه‌ای در مورد موضوع نشست و هدف از برگزاری آن را بیان نمود.

وی هدف کلی این نشست را گفت و گوی صمیمانه در یک فضای آکادمیک، با حضور دانشگاهیان و مقاماتی از استان فارس و کشور افغانستان دانست و افزود که به طور کلی، درصدد هستیم تا با برگزاری چنین نشست‌هایی بین دو کشور و ملت ایران و افغانستان که اساساً با توجه به اشتراکات بسیاری که از لحاظ تاریخی، تمدنی، فرهنگی دارند یک ملت هستند و در واقع دو جزء از یک موجودیت سیاسی-جغرافیایی واحد تاریخی یعنی ایران بزرگ می‌باشند، زمینه‌های تعامل در سطوح بیشتر و عمیق‌تر میان آنها فراهم بشود و موانعی که در این مسیر وجود دارد، شناسایی و برای رفع آنها راهکارهایی ارائه گردد.

دکتر فرامرز تمنا رئیس مرکز مطالعات استراتژیک وزارت خارجه افغانستان سخنران بعدی این نشست بود.

وی نیز ضمن تشکر از مجموعه دانشگاه شیراز به خاطر این دعوت، به بیان مطالبی درخصوص جایگاه ایران در سیاست خارجی افغانستان پرداخت. در توضیح این مورد، دکتر تمنا پنج حلقه را در سیاست خارجی افغانستان مؤثر و دخیل دانست که عبارت است از: (۱) روابط با همسایگان (۲) روابط و تعامل با جهان اسلام (۳) تعامل با کانون‌های دانش، قدرت، و ثروت دنیا (۴) تعامل با کشورهای آسیایی و (۵) عضویت در سازمان‌های بین‌المللی.

وی افزود: جمهوری اسلامی ایران در ۴ حلقه از این ۵ حلقه حضور دارد و به همین دلیل نقش آن در سیاست خارجی افغانستان از اهمیت بسیاری برخوردار است.

دکتر تمنا رابطه با جمهوری اسلامی ایران را برای افغانستان تا آن حد مهم دانست که حتی معادل با رابطه با تمام جهان بوده است. این ارتباطات در زمینه های مختلف اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، محیط زیستی، امنیتی، و ... می باشد.

دومین موضوع در تحلیل های رئیس مرکز مطالعات استراتژیک وزارت خارجه افغانستان، بررسی متغیرهای دخیل در روابط ایران و افغانستان بود.

دکتر تمنا این متغیرها را چنین برشمرد: اشتراکات فرهنگی و زبانی میان دو کشور، برخورداری دو ملت از دین مشترک اسلام، مسائل اقتصادی و تبادلات تجاری میان دو کشور و همچنین مشکل مکمل نبودن اقتصادها، حضور آمریکا و ناتو در افغانستان و چگونگی برداشت این دو کشور از حضور آنها، طالبان و حضور داعش در افغانستان، ترانزیت و ترانسفر در افغانستان.

وی حضور آمریکا و ناتو در افغانستان را مهم ترین متغیر در روابط ایران و افغانستان از سال ۲۰۰۱ تاکنون دانست و بر این نظر بود که جمهوری اسلامی ایران می تواند سیاست چند همسایگی را در این راستا اتخاذ نماید.

دکتر تمنا درخصوص طالبان و حضور داعش در افغانستان نیز ابتدا توضیحاتی در مورد دو مشخصه اصلی طالبان یعنی نگاه سلفی به دین و فارسی ستیزی ارائه نمود و دلیل حساسیت ایران نسبت به حضور طالبان در افغانستان را در همین راستا تبیین کرد.

دکتر تمنا در رابطه با موضوع ترانزیت و ترانسفر در افغانستان نیز به این موضوع اشاره کرد که کشور افغانستان برای ورود به آب های آزاد به دنبال یافتن مسیر مناسب است؛ در این مورد نیز نقش کشور ایران برجسته می شود. برای مثال، بندر چابهار در جنوب شرق ایران راهی بسیار استراتژیک، بسیار ارزان و بسیار نزدیک برای اتصال افغانستان به جهان می باشد.

آخرین موضوعی که دکتر تمنا در این نشست بدان اشاره نمود، فرصت ها و چالش های فراروی ایران و افغانستان بود.

وی در بیان این موضوع، با استفاده از فرصت همسایگی و وجود مرز طولانی میان دو کشور، اظهار داشت: همانگونه که این موارد توانسته بهترین زمینه های مبادله کالا و مبادله فرهنگ را ایجاد کند؛ در راستای

ایجاد مبادله دانش و همکاری های امنیتی و نظامی نیز بایستی گام هایی برداشته شود و دستاوردهای آن برای هر دو ملت روشن و ملموس گردد.

در ادامه این نشست، دکتر حمیدیان نایب رئیس اتاق بازرگانی استان فارس سخنرانی خود را با عنوان توانمندی های صادراتی فارس و روابط تجاری با افغانستان ارائه کرد.

وی با معرفی اجمالی استان فارس و با ذکر رتبه بندی استان در مواردی مانند تولیدات کشاورزی، جنگلداری و شیلات (که دارای رتبه دوم در کشور است) و در شاخه صنعت و معدن (با اختصاص رتبه ۱۲ به خود)، وارد مبحث صادرات و واردات استان فارس به افغانستان شد و مهم ترین کالاهایی که بین استان فارس و افغانستان مبادله می شود را برشمرد.

دکتر حمیدیان بیان داشت که بیشتر این کالاهای کالاهای پایه و با دانش فنی پایین هستند و ارتقای آنها هم در بالا بردن سطح مبادله تجاری بین دو کشور تأثیرگذار خواهد بود و هم اینکه در بازسازی و عمران و بهبود روابط ما در حوزه خدمات فنی و مهندسی در افغانستان کمک فراوانی خواهد کرد.

وی با ارائه آمار و ارقام در زمینه حجم مبادلات تجاری میان استان فارس و کشور افغانستان نسبت به سایر کشورهای همسایه، در یک دوره ۱۰ ساله (از سال ۸۴ تا ۹۴)، عنوان کرد که تلاش ها بایستی در راستای از میان برداشتن موانع تجاری در جهت افزایش سطح تبادلات میان ما باشد. بعلاوه اینکه بحث قاچاق سوخت و مکمل های آن و همچنین قاچاق مواد مخدر نیز از جمله مواردی هستند که مقامات سیاسی هر دو کشور بایستی جهت حل و رفع آنها اقدام نمایند.

آقای جمشیدی، کارشناس سیاسی دفتر اتباع و مهاجرین خارجی استان فارس، سخنران بعدی این نشست بودند.

وی نیز به بیان تاریخچه شکل گیری دفتر اتباع و مهاجرین خارجی پرداخت و سپس پیرامون خدماتی که توسط این دفتر به مهاجرین خارجی ارائه می شود مطالبی ارائه کرد و به تشریح وضعیت مهاجرین و شهروندان افغانی ساکن استان پرداخته و مسائل آن را بیان نمود.

دکتر مرتضی اسمعیلی عضو هیأت علمی بخش علوم سیاسی دانشگاه شیراز، سخنران پایانی این نشست بود.

وی سخنرانی خود را با عنوان روابط ایران و افغانستان؛ ظرفیت های بسیار و دستاوردهای اندک ارائه نمود.

عضو هیأت علمی بخش علوم سیاسی دانشگاه شیراز نیز با ذکر مشترکات بسیاری که میان دو ملت ایران و افغانستان وجود دارد، بر این اعتقاد بود که ظرفیت های ما در روابط با افغانستان فوق العاده زیاد است ولی دستاوردهای حاصله بسیار کم بوده است.

وی عنوان کرد در واقع دستاوردهای ما در منابع ملموسی که مقرر است از رهگذر سیاست خارجی نصیب دو کشور بشود، اندک است.

دکتر اسمعیلی با توجه به غالب بودن نگاه امنیتی، آن هم از نوع سلبی بر تمام مسائل مربوط به سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، قائل بر این بود که بایستی ذهنیت نخبگان سیاسی کشور به مسأله امنیت اصلاح بشود و سپس در مرحله بعد، به سمت رویکردهای ایجابی حرکت کنند.

وی با اشاره به این که در حال حاضر تلاش هایی در این راستا آغاز شده است؛ بر این باور بود که تنها در این صورت است که می توانیم ظرفیت ها را به منابع ملموس تبدیل کنیم.

در پایان این نشست دکتر یاری به جمع بندی صحبت های ارائه شده توسط سخنرانان پرداخت و توضیحاتی تکمیلی را ارائه نمود. سپس نوبت به پرسش و پاسخ رسید و سخنرانان به سوالات حضار پاسخ دادند.

